

รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการ
ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
Quality Development Activities and the Standard Satisfactions to Providing the
Buddhist Cultural Tourism Trace Back to the History of the Chaopraya-Pasak

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีลสุทฺโธ¹, พระครูพิพิธปริยัติกิจ², สิริวัฒน์ ศรีเครือดง³, เมธาวิอุดม ธรรมานุภาพ⁴
วิชชуда ฐิติโชติรัตน⁵ และ ประสิทธิ์ แก้วศรี⁶

Phrbaidika Kittipong Silasuddho¹, Phrakhrupipitpariyatikit², Siriwat Srikuadong³,
Methawiudom Thamnupap⁴, Witchuda Titichoatrattana⁵ and Prasit Kaewsri⁶

สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhist Psychology, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, Email: ¹phrakittipong789@gmail.com

Retrieved: March 20, 2024; Revised: December 29, 2024; Accepted: December 31, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก 2) เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก 3) เพื่อนำเสนอการใช้รูปแบบโปรแกรมกิจกรรมหลักสูตรการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นที่ในการวิจัยประชากร 6 จังหวัดภาคกลาง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 20 รูป/คน และสนทนากลุ่มจำนวน 9 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วบรรยายเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบสำหรับประชากรสองกลุ่มที่เป็นอิสระกัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1. พัฒนารูปแบบปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านเทคโนโลยีให้บริการ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 4) ด้านการบริหารจัดการ 2. เปรียบเทียบรูปแบบปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าปัจจัยด้านเพศของนักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตพื้นที่ 6 จังหวัดภาคกลางมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

3.การใช้รูปแบบโปรแกรมกิจกรรมหลักสูตรการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามโมเดล “ETCM”⁴ ด้าน คือ 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2) เทคโนโลยี (Technology) 3) ความสะดวก (Convenience) 4) การบริหารจัดการ (Management)

คำสำคัญ: การพัฒนา; กิจกรรม; การให้บริการ; การท่องเที่ยว; วัฒนธรรมเชิงพุทธ

Abstract

This research objectives were 1) to develop a model of factors promoting quality development and standards that respond to the provision of Buddhist cultural tourism services that trace the history of the Chao Phraya-Pa Sak River Basin, 2) to compare the models of factors promoting the development of quality and standards that respond to the provision of Buddhist cultural tourism services that trace the history of the Chao Phraya-Pa Sak River Basin and 3) to present the use of the activity program format for the quality development curriculum and standards that respond to the provision of Buddhist cultural tourism services, tracing the history of the Chao Phraya-Pa Sak River Basin. Mixed methods research model Using quantitative research methods Qualitative research By collecting data from the population research area in all 6 provinces in the central region. The research tool used was an in-depth interview with 20 key informants/person. and group discussion with 9 photos/person. Data were analyzed by content analysis and then described descriptively. Statistics used in data analysis are percentage, mean, standard deviation. Test statistics for two independent populations. and one-way analysis of variance.

The result of the research found that: 1. developing a model of factors promoting quality development, and standards that respond to the provision of Buddhist cultural tourism services, tracing the history of the Chao Phraya-Pa Sak River Basin, tourists have the highest level of opinion on tourism as a whole, followed by 4 aspects: 1. environment. 2. technology services 3. facilities and 4. management, 2. comparing the model of factors promoting the development of quality and standards that respond to the provision of Buddhist cultural tourism services, tracing the history of the Chao Phraya-Pa Sak River Basin, was found that there was a statistically significant difference at the 0.05 level, indicating that the factors of gender of tourists traveling in the 6 central provinces influence the development of Buddhist cultural tourism. 3. Using the activity program for quality development courses and standards that respond to the provision of Buddhist cultural tourism services, tracing the history of the Chao Phraya-Pa Sak River Basin, promoted

tourism according to the "ETCM" model in 4 areas: 1) Environment 2. Technology, 3. Convenience and 4. Management.

Keywords: Development; Activity; Providing Services; Tourism; Buddhist Culture

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นแผนการพัฒนาประเทศที่กำหนดกรอบและการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า "ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า "มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน" เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ โดยที่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้อง และบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1. ต่อยอดอดีตโดยมองกลับไปทึ่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายรวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ 2. ปรับปัจจุบัน เพื่อปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ และ 3. สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการพัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคตบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีต และปรับปัจจุบัน ซึ่งประเด็นสำคัญของยุทธศาสตร์นี้ในข้อที่ 3 สร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โดยการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับและเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง ประกอบด้วย 1.ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม 2.ท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ 3. ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงามและแพทย์แผนไทย 4. ท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ และ5.ท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ โดยคณะที่วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติจึงได้มีแผนการพัฒนาโครงการชุดวิจัยคือการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ซึ่งจะเชื่อมโยงกับพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในแผ่นดินไทยก่อน พ.ศ. 1800 มีชื่อเรียกว่ายุคอารยธรรมเก่าเป็นช่วงก่อนคนไทยจะมาสร้างบ้านแปลงเมืองโดยได้มีกลุ่มอารยธรรมที่สำคัญเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาหลายอาณาจักร เช่น ทวารวดี ละโว้ ศรีวิชัย โดยอาณาจักรเก่าเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อการขยายตัวของพระพุทธศาสนาเข้ามายังภูมิภาคนี้หลายครั้งหลายครัน ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนาแบบเถรวาทหรือมหายานจึงถือว่าพุทธศาสนาในดินแดนแถบนี้มีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาโดยความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

จะมีความเชื่อมโยงกับกษัตริย์หรือรัฐเป็นสำคัญประกอบกับโลกในยุคโบราณมีอิทธิพลทางศาสนาเป็นกระแสหลัก นำชีวิตผู้คน กิจกรรมทางศาสนา จึงแฝงอยู่กับทุกกิจกรรมทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ อย่างแยกไม่ออก โดยกษัตริย์หรือผู้ครองนครจะมีส่วนอย่างมากต่อความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาขณะเดียวกันหลักคำสอนและองค์กรทางศาสนาก็มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการสร้างความมั่นคงให้กับผู้ปกครองเช่นเดียวกัน (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559)

ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา ตลอดเวลายาวนาน จนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากัน และสนองความต้องการของกันและกัน ตลอดจนผสมคลุกเคล้ากับความเชื่อถือและข้อปฏิบัติสายอื่น ๆ ที่มีมาในหมู่ชนชาวไทย ถึงขั้นที่ทำให้เกิดมีระบบความเชื่อและความประพฤติปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแบบของคนไทยโดยเฉพาะ อันมีรูปลักษณะและเนื้อหาของตนเอง ที่เน้นเด่นบางแง่บางด้านเป็นพิเศษ แยกออกได้จากพระพุทธศาสนาอย่างทั่ว ๆ ไป ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นพระพุทธศาสนาแบบไทย หรือพระพุทธศาสนาของชาวไทย วัฒนธรรมไทยทุกด้านมีรากฐานสำคัญอยู่ในพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556)

ปัจจุบันความต้องการการท่องเที่ยวมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (religion tourism) หรือทัวร์ไหว้พระทำบุญในวันสำคัญ นับเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวในกลุ่มความสนใจพิเศษ นิยมเดินทางไปวัด หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการปฏิบัติธรรม ตามคติความเชื่อที่ถือว่าการได้มาสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญ บริจาคทาน จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิต อีกทั้งวัดเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนอารยธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น อันเป็นแหล่งรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอีกด้วย เนื่องจากวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจที่สำคัญของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญประเภทหนึ่ง ซึ่งมีศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอารย ธรรมและความเจริญของชาติที่สามารถย้อนกลับได้ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมรวมทั้งเชื่อมโยงความเป็นมาทางวัฒนธรรมกับชุมชนและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ทำให้มี นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งที่มาเพื่อหาความรู้และเป็น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในทางกลับกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็มีมากขึ้นด้วย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

ปัญหาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ คือ ขาดการดูแลรักษา ขาดการฟื้นฟู ขาดการสานต่อจากรุ่นสู่รุ่น การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวก็ไม่ค่อยสะดวก สิ่งดึงดูดความสนใจก็มีน้อย ปัญหาความพร้อมในการรับมือกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม ปัญหาทางด้านมลภาวะเป็นพิษ (พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน, 2560) ซึ่งการจัดการรับมือกับปัญหาในการท่องเที่ยว หรือการให้บริการ คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญและหาในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธด้วยรูปแบบต่าง ๆ ให้ชัดเจนไปพร้อม ๆ กับการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา ความสำคัญในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธและจัดการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงพุทธในพื้นที่และ โดยเฉพาะในวัดที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทสำคัญในแต่ละเส้นทางในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 6 จังหวัด อันจะนำไปสู่การที่ผู้คนทั้งใน และต่างประเทศสามารถที่จะเข้าถึงแหล่งการท่องเที่ยวเชิงพุทธทั้งสามเส้นทางของประเทศไทยเราได้โดยง่าย ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ

และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก เพื่อเกิดเอกภาพในการศึกษาเรื่องแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบนของประเทศไทยอันจะเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการพัฒนาของชาติในอันดับต่อไป

แผนงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยมีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ คือ เพื่อการพัฒนาการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดภาคกลางตอนบน 6 จังหวัดได้แก่ พระนครศรีอยุธยา- อ่างทอง-สิงห์บุรี-ชัยนาท-ลพบุรี-และสระบุรี โดยมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนา เป็นต้น คณะผู้วิจัยหลายท่านมีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่ ดังนั้น แผนบูรณาการการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในระดับชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
2. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก
3. เพื่อนำเสนอการใช้รูปแบบโปรแกรมกิจกรรมหลักสูตรการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดภาคกลางตอนบน 6 จังหวัดได้แก่ พระนครศรีอยุธยา-อ่างทอง-สิงห์บุรี-ชัยนาท-ลพบุรี-และสระบุรี
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลหลักจากชุมชนบ้านต้นตาล ตำบลต้นตาล อำเภอสระบุรี โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) การวิจัยสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview Research) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) พระภิกษุสงฆ์ 2) ผู้ใหญ่บ้าน 3) ครู 4) จิตอาสาชุมชน 5) นักปราชญ์ชุมชน จำนวน 20 รูป/คน
3. กลุ่มการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านพระพุทธศาสนา 2) ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยาหรือพุทธจิตวิทยา 3) ผู้ทรงคุณวุฒิทางการท่องเที่ยว 4) ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสำนักงานพระพุทธศาสนา จำนวน 9 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม แบบประเมินความพึงพอใจ
- 2) เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบคำถามสนทนากลุ่มย่อย แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบมีโครงสร้างเป็นคำถามปลายเปิด

3) แบบประเมินการรับรองรูปแบบโปรแกรมกิจกรรมหลักสูตรการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ในแต่ละระยะของการดำเนินวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ

- 1) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอสัมภาษณ์ถึงประเด็นของการดำเนินการวิจัย
- 2) สรุปรวบรวมตามประเด็นของวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ปัญหาของงานวิจัย
- 3) สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปลี่ยนข้อมูลดิบจากการดำเนินการวิจัยมาเป็นสารสนเทศการวิจัยเป็นบทสรุปของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สังเคราะห์เนื้อหาแล้วบรรยายเชิงพรรณนา
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินการรับรองรูปแบบโปรแกรมกิจกรรม โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลแล้วบรรยายเชิงพรรณนา
- 3) การสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมี 4 ด้าน คือ 1.ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก 2.ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด 3.ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมากที่สุด 4.ด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ พบว่า มี 4 ด้าน คือ 1.ด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตอันเก่าแก่ และยาวนานของผู้คนในภูมิภาคนี้ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักของลุ่มน้ำเจ้าพระยา โดยมีอิทธิพลต่อความเชื่อโดยมีปัจจัย 5 ด้าน คือ 1. ด้านประเพณี 2. ด้านพิธีกรรม 3. ด้านสถาปัตยกรรม 4. ด้านงานศิลปะ 5. ด้านภาษา และภาษาไทยเป็นภาษาหลักที่ใช้ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ด้านชาติพันธุ์ ลุ่มน้ำเจ้าพระยาเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ประกอบด้วยชนเผ่าไทย เผ่ามอญ เผ่าเขมร เผ่าจีน เป็นต้น

2. ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีการใช้เทคโนโลยีผ่านแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวเศรษฐกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว และการให้บริการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1. ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 2. สะดวกสบาย 3. ประหยัดเวลา 4. ปลอดภัย 5. สิ่ง

จองล่งหน้า นอกจากนี้พนักงานท่องเที่ยวยังมีประสบการณ์การท่องเที่ยว และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการแบ่งปันความรู้ประสบการณ์เผยแพร่ผ่าน Application ของเทคโนโลยีอีกด้วย

3. ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกมาตลอดเส้นทาง การท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยาป่าสัก มีประกอบ 5 ด้าน คือ 1.ด้านคมนาคม ได้แก่ ยานพาหนะในการเดินทางทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ทางให้ผู้ให้บริการ และผู้เข้ารับบริการมีความสะดวกประหยัดเวลา สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ในระยะเวลาสั้นๆ 2.ด้านการสื่อสาร คือ การใช้เครื่องมือสื่อสารจากแอปพลิเคชันในการเข้ารับและให้บริการในระบบการท่องเที่ยว สามารถส่งจองล่งหน้า ค้นสถานที่สำคัญ เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยวอย่างทันสมัยและคุ้มค่า 3.ด้านสถานที่ ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น วัดที่สำคัญ โบราณสถาน น้ำตก เป็นต้น 4.ด้านสถานที่พัก ได้แก่ สถานที่อาศัยในลุ่มน้ำเจ้าพระยาป่าสัก มีที่พักสำรองจำนวนมาก สามารถเข้าได้บริการได้ทุกกระยะเส้นทางท่องเที่ยว 5.ด้านห้องน้ำ ได้แก่ สะอาด ปลอดภัย สะอาด พื้นแห้ง อากาศโปร่ง สว่าง และมีมาตรฐานคือโอกาสในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับการท่องเที่ยว

4. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีแผน คือพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความยั่งยืนด้วยองค์ประกอบ 5 อย่าง คือ 1. ส่งเสริมให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ควบคู่ไปกับการ 2. ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความมั่นคง 3. มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพทั้งด้านกายภาพ และความปลอดภัย 4. การพัฒนาคุณภาพของสินค้า อาหาร อาคารที่พัก ของฝากท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย 5. การให้บริการสถานที่การแนะนำข้อมูลเชื่อมโยงไปสู่เศรษฐกิจชุมชนอย่างมั่นคง และมีการส่งเสริมให้ชุมชนเห็นคุณค่า และความสำคัญในวัฒนธรรมท้องถิ่น มีกิจกรรมมีการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเองไม่ให้สูญหายไปจากสังคม

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบรูปแบบปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่าเพศชาย มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธแตกต่างจากเพศหญิงทุกด้าน ได้แก่ 1. ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว 2. ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 3. ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก 4.ด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยส่วนบุคคลนอกนั้นไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ฉะนั้น ปัจจัยทางเพศจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การใช้รูปแบบโปรแกรมกิจกรรมหลักสูตรการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก มี 4 ด้าน คือ 1.ด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตอันเก่าแก่ และยาวนานของผู้คนในภูมิภาคนี้ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักของลุ่มน้ำเจ้าพระยา โดยมีอิทธิพลต่อความเชื่อโดยมีปัจจัย 5 ด้าน คือ 1. ด้านประเพณี 2. ด้านพิธีกรรม 3. ด้านสถาปัตยกรรม 4. ด้านงานศิลปะ 5.ด้านภาษา และภาษาไทยเป็นภาษาหลักที่ใช้ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ด้านชาติพันธุ์ลุ่มน้ำเจ้าพระยาเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย ชนเผ่าไทย เผ่ามอญ เผ่าเขมร เผ่าจีน เป็นต้น

2. ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวมีการใช้เทคโนโลยีผ่านแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวเศรษฐกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว และการให้บริการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมี

องค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1. ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 2. สะดวกสบาย 3. ประหยัดเวลา 4. ปลอดภัย 5. สิ่งจูงใจล่วงหน้า นอกจากนี้พนักงานท่องเที่ยวยังมีประสบการณ์การท่องเที่ยว และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการแบ่งปันความรู้ประสบการณ์เผยแพร่ผ่าน Application ของเทคโนโลยีอีกด้วย

3. ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกมาตลอดเส้นทาง การท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยาป่าสัก มีประกอบ 5 ด้าน คือ 1.ด้านคมนาคม ได้แก่ ยานพาหนะในการเดินทางทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ทางให้ผู้ให้บริการ และผู้เข้ารับบริการมีความสะดวกประหยัดเวลา สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ในระยะเวลาสั้นๆ 2.ด้านการสื่อสาร คือ การใช้เครื่องมือสื่อสารจากแอปพลิเคชันในการเข้ารับและให้บริการในระบบการท่องเที่ยว สามารถส่งจองล่วงหน้า ค้นสถานที่สำคัญ เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยวอย่างทันสมัยและคุ้มค่า 3.ด้านสถานที่ ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น วัดที่สำคัญ โบราณสถาน น้ำตก เป็นต้น 4.ด้านสถานที่พัก ได้แก่ สถานที่อาศัยในลุ่มน้ำเจ้าพระยาป่าสัก มีที่พักสำรองจำนวนมาก สามารถเข้าได้บริการได้ทุกระยะเส้นทางท่องเที่ยว 5.ด้านห้องน้ำ ได้แก่ สะอาด ปลอดภัย สะอาด พื้นแห้ง อากาศโปร่ง สว่าง และมีมาตรฐานคือโอกาสในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับการท่องเที่ยว

4. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีแผน คือพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความยั่งยืนด้วยองค์ประกอบ 5 อย่าง คือ 1. ส่งเสริมให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ควบคู่ไปกับการ 2. ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความมั่นคง 3. มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพทั้งด้านกายภาพ และความปลอดภัย 4. การพัฒนาคุณภาพของสินค้า อาหาร อาคารที่พัก ของฝากท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย 5. การให้บริการสถานที่การแนะนำข้อมูลเชื่อมโยงไปสู่เศรษฐกิจชุมชนอย่างมั่นคง และมีการส่งเสริมให้ชุมชนเห็นคุณค่า และความสำคัญในวัฒนธรรมท้องถิ่น มีกิจกรรมมีการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเองไม่ให้สูญไปจากสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มี 4 ด้าน คือ 1. ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว 2. ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 3. ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก 4. ด้านการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาริรัตน์ พรหมนิล (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวที่มีประสิทธิผลในอำเภอลำน้ำเคียว จังหวัดนครราชสีมา” ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทราบข้อมูล ข่าวสารท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน/ท่องเที่ยว มักเดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ มีจำนวนผู้ร่วมเดินทางระหว่าง 2-4 คน มีระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว 1 วัน มีช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวในวันเสาร์-อาทิตย์ เดินทางมาท่องเที่ยว โดยรถยนต์ส่วนบุคคล มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวระหว่าง 1,001 – 2,000 บาท และการศึกษาแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวที่มีประสิทธิผลในอำเภอลำน้ำเคียวจังหวัดนครราชสีมา

จากการทดสอบสมมติฐานปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์รายชื่อโดยรวมสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ มีผลต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวของประชาชนที่มีประสิทธิผลในอำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมา ที่ไม่แตกต่างกัน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีผลต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวของประชาชนที่มีประสิทธิผลในอำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมาที่แตกต่างกัน

ผลการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ พบว่า สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตอันเก่าแก่และยาวนานของผู้คนในภูมิภาคนี้ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักของกลุ่มน้ำเจ้าพระยา มีอิทธิพลต่อความเชื่อโดยมีปัจจัย 5 ด้าน คือ 1. ด้านประเพณี 2. ด้านพิธีกรรม 3. ด้านสถาปัตยกรรม 4. ด้านงานศิลปะ 5. ด้านด้านภาษา และภาษาไทยเป็นภาษาหลักที่ใช้ในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา ด้านชาติพันธุ์ กลุ่มน้ำเจ้าพระยาเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย ชนเผ่าไทยเผ่ามอญ เผ่าเขมร เผ่าจีน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศสุตา ไถงตระกูล (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนากรณีศึกษาชุมชนชายแดนแม่น้ำโขงตำบลจังหัดเชียงราย” พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีของกลุ่มชนที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญบุญตามความเชื่อในอานิสงส์ของการทำบุญที่จะพึงได้รับมีประโยชน์ในปัจจุบัน และประโยชน์ภายนอก ประเพณีออกพรรษาของชุมชนชายแดนแม่น้ำโขงตอนบน จังหวัดเชียงราย เป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้คนทำบุญใหญ่ มีอานิสงส์ในการทำบุญมาก หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีออกพรรษา คือ หลักบุญกิริยาวัตถุ 10 ประเพณีที่ว่าถึงเรื่องการบูชา อย่างเช่น บูชารอยพระพุทธบาท เป็นการแสดงความกตัญญูต่อผู้ที่มีคุณประเพณี พิธีกรรมจึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

2. ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีสมัยนิยมผ่านแอปพลิเคชันส่งผลต่อการให้บริการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ 5 ด้าน คือ 1. ประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน 2. สะดวกสบาย 3. ประหยัดเวลา 4.ปลอดภัย 5. ส่งจองล่วงหน้า นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังมีประสบการณ์การท่องเที่ยว และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์เผยแผ่ผ่าน Application ของเทคโนโลยีอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของยูหิง ไป (2563) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทยของชาว Yunnan” พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของชาว Yunnan เนื่องจากได้นำประโยชน์จากข้อคิดในแอปพลิเคชัน TikTok มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกมาตลอดเส้นทาง การท่องเที่ยวลุ่มน้ำเจ้าพระยาป่าสัก มีประกอบ 5 ด้าน คือ 1. ด้านคมนาคม ได้แก่ ยานพาหนะในการเดินทางทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ทางให้ผู้ให้บริการ และผู้เข้ารับบริการมีความสะดวกประหยัดเวลา สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ในระยะเวลาสั้น ๆ 2. ด้านการสื่อสาร คือ การใช้เครื่องมือสื่อสารจากแอปพลิเคชันในการเข้ารับ และให้บริการในระบบการท่องเที่ยว สามารถส่งจองล่วงหน้า ค้นสถานที่สำคัญ เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยวอย่างทันสมัยและคุ้มค่า 3. ด้านสถานที่ ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น วัดที่สำคัญ โบราณสถาน น้ำตก เป็นต้น 4. ด้านสถานที่พัก ได้แก่ สถานที่อาศัยในลุ่มน้ำเจ้าพระยาป่าสัก มีที่พักสำรองจำนวน

มาก สามารถเข้าได้บริการได้ทุกระยะเส้นทางทางท่องเที่ยว 5. ด้านห้องน้ำ ได้แก่ สะอาด ปลอดภัย สะอาด พื้นแห้ง อากาศโปร่ง สว่าง และมีมาตรฐานคือโอกาสในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้การท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัยยรัช อาภาศิลป์ (2563) “แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยในพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิเคราะห์ที่โมเดลตัวแปรบ่งชี้องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบจำลองการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยในพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรีด้านการจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ตัวแปรแฝง ได้แก่ ด้านการจัดการพื้นที่ใช้สอย ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ด้านการจัดสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว และด้านการรับรู้การท่องเที่ยว ผลทดสอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี

4. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีแผน คือพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความยั่งยืนด้วยองค์ประกอบ 5 อย่าง คือ 1. ส่งเสริมให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ควบคู่ไปกับการ 2. ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความมั่นคง 3. มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพทั้งด้านกายภาพ และความปลอดภัย 4. การพัฒนาคุณภาพของสินค้า อาหาร อาคารที่พัก ของฝากท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย 5. การให้บริการสถานที่ การแนะนำข้อมูลเชื่อมโยงไปสู่เศรษฐกิจชุมชนอย่างมั่นคง และมีการส่งเสริมให้ชุมชนเห็นคุณค่า และความสำคัญในวัฒนธรรมท้องถิ่น มีกิจกรรมมีการการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเองไม่ให้อ่อนแอไปจากสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา (2563) “การจัดการการท่องเที่ยวตามแนวพุทธของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี” อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏมีรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวในมิติทางศาสนาอันสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวตามแนวพุทธจำนวน 4 รูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวตามแนวพุทธที่เน้นการใช้ทรัพยากรของวัดและศาสนาแบบเดิม การออกแบบร่วมกันระหว่างศาสนาและ การท่องเที่ยวการจัดการท่องเที่ยวแบบวิถีจิตวิถีธรรม และการผสมรวมกับการท่องเที่ยวในวัดพุทธศาสนา และมีแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแนว พุทธของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านคมนาคม ควรมีการ ปรับปรุงเพื่อให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2. ด้านบุคลากร ควรเน้นเรื่อง ความเชื่อ วัฒนธรรม และหลักศาสนาพุทธ 3. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ควรพัฒนากิจกรรมให้มีความ น่าสนใจ และเป็นไปตามหลักธรรมวิถีพุทธ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้าร่วมกิจกรรม และอนุรักษ์ความเชื่อ และวัฒนธรรมตามแนวพุทธอันดีงาม

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบรูปแบบปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก พบว่า เพศชาย มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธแตกต่างจากเพศหญิง ทุกด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยว ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยส่วนบุคคลนอกนั้นไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ฉะนั้น ปัจจัยทางเพศจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุรักษ์ ทองขาว (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพการให้บริการและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเมืองรอง ดิตชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทยจำแนกตามปัจจัยประชากรศาสตร์” ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะของนักท่องเที่ยว และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันจะมีระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการ และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน เมืองรองดิตชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกมีคุณภาพการ

ให้บริการ และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวมีอยู่ในระดับที่ดี และคุณภาพการให้บริการที่ควรพัฒนาเป็นสำคัญคือ คุณภาพการให้บริการด้านการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ การสร้างความมั่นใจในการบริการ และการเข้าถึงจิตใจผู้ให้บริการ ในส่วนของภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ควรพัฒนาคือ ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวด้าน กายภาพ

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า นำเสนอการใช้รูปแบบโปรแกรมกิจกรรมหลักสูตรการพัฒนา คุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่ม น้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก มี 4 ด้าน คือ 1.ด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก สะท้อนให้เห็นถึงวิถี ชีวิตอันเก่าแก่ และยาวนานของผู้คนในภูมิภาคนี้ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักของ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา โดยมีอิทธิพลต่อความเชื่อโดยมีปัจจัย 5 ด้าน คือ 1. ด้านประเพณี 2. ด้านพิธีกรรม 3. ด้าน สถาปัตยกรรม 4. ด้านงานศิลปะ 5. ด้านด้านภาษา และภาษาไทยเป็นภาษาหลักที่ใช้ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ด้านชาติ พันธุ์ ลุ่มน้ำเจ้าพระยาเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ประกอบด้วย ชนเผ่าไทย เผ่ามอญ เผ่าเขมร เผ่าจีน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสนั่น เจริญยิ่ง (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการท่องเที่ยวเชิง พระพุทธศาสนาของวัดไร่ขิง” พบว่า 1) วัดไร่ขิงมีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีสถานที่ และการตกแต่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัตถุโบราณ และศาสนสถานที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ส่งเสริมความเชื่อ และความศรัทธาที่มีต่อ ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อวัดไร่ขิง มีการพิธีกรรมทางศาสนาตลอดทั้งปีในหลายเทศกาล และเป็นสถานที่ปฏิบัติ ธรรมให้แก่ผู้สนใจ 2) ความเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา พบว่านักท่องเที่ยวมี มุมมองต่อวัดไร่ขิงในแง่ของความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์เช่น พิพิธภัณฑสถานของเก่า มีความเชื่อ และศรัทธาเกี่ยวกับ ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อวัดไร่ขิง เดินทางมาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามเทศกาล และปฏิบัติธรรมตาม เทศกาลของวัด 3) ข้อเสนอแนะรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดไร่ขิง แบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนของวัดไร่ขิง ในด้านชมงานพุทธศิลป์ทำบุญ ไหว้พระขอพร 2) รูปแบบการ ท่องเที่ยวกิจกรรมทางพุทธศาสนาของวัดไร่ขิง ในด้านการปฏิบัติธรรม การสร้าง เครื่องบายปฏิบัติธรรม

2. ด้านเทคโนโลยีให้บริการแก่นักท่องเที่ยว พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีสมัยนิยมผ่านแอปพลิเคชันส่งผลต่อ การให้บริการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ 5 ด้าน คือ 1. ประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวภายในชุมชน 2.สะดวกสบาย 3.ประหยัดเวลา 4.ปลอดภัย 5.สั่งจองล่วงหน้า นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวยังมีประสบการณ์การท่องเที่ยว และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์เผยแพร่ผ่าน Application ของเทคโนโลยีอีกด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล อินทธีรักษ์ (2561) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคามโดยใช้เทคโนโลยี เสมือนจริง” พบว่า 1) ได้แอปพลิเคชัน Maha Sarakham Guide เพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคามโดย ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง 2) ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างภาพรวมในการใช้แอปพลิเคชันมีความพึง พอใจมากที่สุด ($X = 4.66$, $S.D. = 0.10$)

3. ด้านโครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกมาตามตลอดเส้นทางท่องเที่ยว ลุ่มน้ำเจ้าพระยาป่าสัก มีประกอบ 5 ด้าน คือ 1. ด้านคมนาคม ได้แก่ ยานพาหนะในการเดินทางทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ทางให้ผู้ให้บริการ และผู้เข้ารับบริการมีความสะดวกประหยัดเวลา สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ใน ระยะเวลาสั้น ๆ 2. ด้านการสื่อสาร คือ การใช้เครื่องมือสื่อสารจากแอปพลิเคชันในการเข้ารับ และให้บริการในระบบ

การท่องเที่ยว สามารถสิ่งจูงใจล่วงหน้า คำนึงสถานที่สำคัญ เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเข้าสู่ระบบการท่องเที่ยวอย่างทันสมัยและคุ้มค่า 3. ด้านสถานที่ ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น วัดที่สำคัญ โบราณสถาน น้ำตก เป็นต้น 4. ด้านสถานที่พัก ได้แก่ สถานที่อาศัยในลุ่มน้ำเจ้าพระยาป่าสัก มีที่พักสำรองจำนวนมาก สามารถเข้าได้บริการได้ทุกกระยะเส้นทางท่องเที่ยว 5. ด้านห้องน้ำ ได้แก่ สะอาด ปลอดภัย พื้นแห้ง อากาศโปร่ง สว่าง และมีมาตรฐานคือโอกาสในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้การท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเอกลักษณ์ อชิโต (2563) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่า 1) การจัดการด้านแหล่งเรียนรู้ มีสถานที่เด่น สวยงาม ไม่ซ้ำกับสถานที่ใด และปรุงแต่งด้วยคำคม และใช้ภาษาในการสื่อสารสละสลวย ที่สามารถกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของสถานที่มีแหล่งอ้างอิงลึกซึ้ง และมีป้ายบอกประชาสัมพันธ์แผ่นพับ 2) การจัดการด้านภูมิทัศน์ มีสถานที่อันสงบ เพื่อกลมกลืนจิตใจของประชาชนให้หันมาเข้าวัด และยัง คำนึงถึงความสะอาดสบายแก่ผู้ที่เข้ามาภายในวัด มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบวงจร พร้อมทั้งมีสถานที่ที่สะอาด สวยงาม มีต้นไม้ ร่มรื่น 3) การจัดการด้านการบริการพื้นฐาน มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในวัดนั้น ๆ และมีความจำเป็น จัดงบประมาณในการจัดการให้เหมาะสม พร้อมทั้ง เตรียมวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มายังสถานที่นั้น ๆ 4) การจัดการด้านความปลอดภัย ใช้เทคโนโลยีตรวจสอบถึงความปลอดภัย ตั้งแต่ กล้องวงจรปิด เครื่องสแกนวัตถุ สงสัย และมีการนำเทคโนโลยีการประชาสัมพันธ์อัตโนมัติ

4. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีแผน คือพัฒนาให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความยั่งยืนด้วยองค์ประกอบ 5 อย่าง คือ 1. ส่งเสริมให้มีการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง 2. ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความมั่นคง 3. มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพทั้งด้านกายภาพ และความปลอดภัย 4. การพัฒนาคุณภาพของสินค้า อาหาร อาคารที่พัก ของฝากท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย 5. การให้บริการสถานที่ การแนะนำข้อมูลเชื่อมโยงไปสู่เศรษฐกิจชุมชนอย่างมั่นคง และมีการส่งเสริมให้ชุมชนเห็นคุณค่า และความสำคัญในวัฒนธรรมท้องถิ่น มีกิจกรรม มีการการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนเองไม่ให้อ่อนแอไปจากสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรีสังคม ชยานุวัฑฒ (2561) ได้ศึกษา งานวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย” พบว่า รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดในสังคมไทย แบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบของวัดที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงดงามของงานพุทธศิลป์และทำบุญ ไหว้พระ ขอพร ที่มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายนอก และภายในตามบริบทของวัด มีการใช้สัญลักษณ์และการสื่อสารที่ทันสมัย เข้าใจง่าย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงมากนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2. รูปแบบของวัดที่เน้นส่งเสริมให้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิบัติธรรมกำลังได้รับความสนใจมาจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยาป่าสัก” ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่โดยนำเสนอโมเดล “ETCM” ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก

การพัฒนาารูปแบบปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธย้อนรอยประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ป่าสัก ด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยว 4 ด้าน คือ 1) สภาพแวดล้อม (Environment) 2. เทคโนโลยี (Technology) 3. ความสะดวก (Convenience) 4. การบริหารจัดการ (Management) จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจ และท่องเที่ยวทำให้มีความสุขเพิ่มขึ้น ได้เรียนรู้ภาษา ได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณี งานศิลปะ และประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานที่ตอบสนองการให้บริการด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ

ข้อเสนอแนะ

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำองค์ความรู้รูปแบบที่ได้จากการวิจัยไปปรับใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธทั่วประเทศ
2. การใช้ประโยชน์ในเชิงการบริหาร การจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธควรเน้นการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชน ส่งเสริมการสร้างคน สร้างงาน ให้ทุกคนในพื้นที่ได้รับ ผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมในรูปแบบของการกุศลหรือมูลนิธิ
3. การใช้ประโยชน์ในเชิงการปฏิบัติ ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงการบริหารจัดการ ควรกำหนดช่องทางให้นักท่องเที่ยวมีส่วนในการเสนอแนวทาง ประเมิน และได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรม เพื่อพัฒนาต่อยอดการวิจัยเกี่ยวกับการทำสื่อประชาสัมพันธ์จัดกิจกรรมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธในชุมชนสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2566). รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ปี 2566. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

เกศสุตา ไถงตระกูล. (2560). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนากรณีศึกษาชุมชนชายแดนแม่น้ำโขงตอนบน จังหวัดเชียงราย (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา. (2563). การจัดการการท่องเที่ยวตามแนวพุทธของอุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). พิมพ์ลักษณ์. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มนมมล อินทิร์กษ์. (2561). การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคามโดยใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2557). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีสังคม ชยานุฑโต. (2561). การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา: รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน (ด้วงวงศ์). (2560). รูปแบบการจัดการโบราณสถานตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนท้องถิ่นในเขตภาคกลางตอนล่าง (รายงานวิจัย). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

พระสนั่น เจริญยิ่ง. (2565). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไร่ขิง (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระเอกลักษณ์ อชิโต. (2562). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยูหยิง ไป. (2563). พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ผ่านแอปพลิเคชัน TikTok ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทยของชาว Yunnan (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- อัยยรัช อภาศิลป์. (2563). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยในพุทธมณฑลประจำจังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อารีรัตน์ พรหมนิล. (2561). รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวที่มีประสิทธิผลในอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อนุรักษ ทองขาว และคณะ. (2564). การเปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพการให้บริการและภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเมืองรองติดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทยจำแนกตามปัจจัยประชากรศาสตร์. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*, 7(2), 98-112.